

საქორწინო კონტრაქტი, როგორც მეუღლეთა შორის არსებული ქონებრივი ურთიერთობის რეგულირების ერთ-ერთი საფუძველი

შესავალი

1997 წლიდან 2003 წლის 1 იანვრამდე საქართველოში სანოტარო წესით დამოწმებული არის 7 საქორწინო კონტრაქტი. ამათგან 5 შემთხვევაში კონტრაქტის ხელმომწერი ერთ-ერთი მხარე უცხო ქვეყნის მოქალაქეა, ხოლო ორ შემთხვევაში ორივე მხარე საქართველოს მოქალაქეები არიან. აღნიშნული რიცხვი დსთ-ს ქვეყნებთან შედარებით საკმაოდ მცირეა. ზემოაღნიშნულ სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით გამოვთქვამთ მოსაზრებას, რომ საქორწინო კონტრაქტის ინსტიტუტმა ჯერ ვერ დაიმკვიდრა სათანადო ადგილი ქართული საზოგადოების სინამდვილეში. უკანასკნელის მიზეზად ჩვენ შეგვიძლია დავასახელოთ:

1. საზოგადოების ინფორმირებულობის დაბალი დონე /საქორწინო კონტრაქტის ინსტიტუტის შესახებ/;
2. მენტალური ელემენტი;
3. გამომდინარეობს პირველი ორი მიზეზიდან: საქორწინო კონტრაქტის შესაძლებლობების და საშუალებების არცოდნა და შესაბამისად ზერელად შეფასება.

ჩვენს მიერ ჩატარებულმა არაერთმა გამოკითხვამ თუ გამოკვლევამ ცხადჰყო, რომ საზოგადოებაში არსებობს გარკვეული ინფორმაციული ვაკუუმი ჩვენს მიერ განსახილველად წარმოდგენილი საკითხისადმი. სწორედ ამ ვაკუუმის შეძლებისდაგვარად შევსების სურვილმა განაპირობა წარმოდგენილი სტატიის შექმნის აუცილებლობა, რომელიც ვფიქრობთ დაგვეხმარება საქორწინო კონტრაქტის სხვადასხვა მხარის სამართლებრივ ჭრილში ახლებურად დანახვაში.

წინამდებარე სტატია ეძღვნება საქორწინო კონტრაქტის საკითხს, როგორც მეუღლეთა შორის არსებული ქონებრივი ურთიერთობის რეგულირების ერთ-ერთ საფუძველს.

სტატია შედგება ოთხი ნაწილისაგან, რომლებშიც განხილულია საქორწინო ხელშეკრულების ცნების, შინაარსის, უფლება-მოვალეობათა შეზღუდვის და საქორწინო ხელშეკრულების შეწყვეტის საკითხები.

ნაწილი I

საქორწინო კონტრაქტი არის ორმხრივი გარიგება დადებული დასაქორწინებელ პირებს ან მეუღლეებს შორის, რომელიც განსაზღვრავს მეუღლეების ქონებრივ უფლებებსა და მოვალეობებს, როგორც ქორწინების განმავლობაში, ისე განქორწინებისას.

საქორწინო ხელშეკრულება წარმოადგენს საოჯახოსამართლებრივ გარიგებას, (მაგრამ თავის არსში ასევე მეტად წააგავს ვალდებულებითსამართლებრივ გარიგებას). იგი გამოირჩევა თავისი სპეციფიურობით. მის სპეციფიურობას განაპირობებს: ხელშეკრულების მხარეები (მეუღლეები და დასაქორწინებელი პირები), ხელშეკრულების შინაარსი და ხელშეკრულების საგანი. ამასთანავე აღსანიშნავია, რომ საქორწინო ხელშეკრულება უნდა შეესაბამებოდეს კანონის მოთხოვნებს: მხარეთა ქმედუნარიანობა, ნების გამოვლენის თავისუფლება, გარიგების შინაარსის კანონიერება, დადგენილი ფორმა.

საქორწინო ხელშეკრულების საგნის სპეციფიურობა გახლავთ ის გარემოება, რომ ხელშეკრულების პირობები შეიძლება ეხებოდეს არამარტო უკვე არსებულ, არამედ მომავალში, ქორწინების განმავლობაში მეუღლეების მიერ შეძენილ ნივთებსა და უფლებებს.

საქორწინო ხელშეკრულება და ქორწინება მჭიდრო ურთიერთკავშირში არიან ერთმანეთთან. ასე მაგალითად: თუ ქორწინების არსებობა საქორწინო ხელშეკრულების გარეშე შესაძლებელია, საპირისპირო ანუ საქორწინო ხელშეკრულების არსებობა ქორწინების გარეშე შეუძლებელია.

საქორწინო ხელშეკრულების ობიექტად ჩვენ გვევლინება ქონებრივი, ანუ სხვაგვარად რომ ვთქვათ ქონებიდან და ქონების შესახებ წარმოქმნილი უფლებები და მოვალეობები. კანონის მიხედვით, კერძოდ კი საქ. სამ. კოდ. 1172 მუხლის თანახმად, *მეუღლეებს შეუძლიათ დადონ საქორწინო ხელშეკრულება, რომლითაც განისაზღვრება მათი ქონებრივი უფლებები და მოვალეობები, როგორც ქორწინების განმავლობაში, ისე განქორწინებისას.*

საქორწინო ხელშეკრულება არის სამოქალაქო გარიგება, იგი წარმოადგენს ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებას იმისათვის, რომ მხარეებმა თავისუფლად (მხოლოდ კანონის მოთხოვნათა გათვალისწინებით) გამოავლინონ თავიანთი ნება. იგი არაორდინალური ხასიათისაა იმ თვალსაზრისით, რომ მეუღლეთა ნება ყველა შემთხვევაში არ არის ერთნაირი და ბევრადაა დამოკიდებული მათზე, როგორც სხვადასხვა შეხედულებებისა და შეფასების უნარის მქონე პირებზე, რის გამოც საქორწინო ხელშეკრულებებს არ შეიძლება ჰქონდეს ერთნაირი შინაარსი. თუ ძველი სამოქალაქო სამართლის კოდექსით მეუღლეთა ქონებრივი უფლებამოვალეობების მომწესრიგებელი ნორმები ატარებდა იმერატიულ ხასიათს, საოჯახო სამართლის ამ ახალმა ინსტიტუტმა მას მიანიჭა დისპოზიციური ხასიათი, რამაც, თავის მხრივ, განაპირობა მეუღლეთა ფართო არჩევანის შესაძლებლობა კანონის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, განსაზღვრონ საერთო ან ინდივიდუალურ ქონებასთან დაკავშირებული საკითხები.

საქორწინო ხელშეკრულების დადება სავალდებულო არ არის, იგი მეუღლეთა სურვილზეა დამოკიდებული, მაგრამ თუ ხელშეკრულება დაიდება, იგი მეუღლეთა შორის ქონებრივი უფლებებისა და მოვალეობების განაწილების სამართლებრივი საფუძვლის ხასიათს იძენს და უნდა პასუხობდეს ნებისმიერი ხელშეკრულებისათვის კანონით წაყენებულ ზოგად მოთხოვნებს. მეუღლეებს უფლება აქვთ არ გააფორმონ საქორწინო ხელშეკრულება. ასეთ შემთხვევაში მათი ქონებრივი ურთიერთობები მოწესრიგდება კანონის მოთხოვნათა მიხედვით.

ნაწილი II

საქორწინო ხელშეკრულების ძირითადი ნაწილი გახლავთ მისი შინაარსი. იგი შეიძლება შედგებოდეს რამოდენიმე ნაწილისაგან. ასე მაგალითად, მის ზოგად ნაწილში შეიძლება გადმოცემული იყოს საერთო ხასიათის ის დებულებები, რომლებიც განსაზღვრავენ საქორწინო ხელშეკრულებისა და მოქმედი საოჯახო კანონმდებლობის თანაფარდობის საკითხს, ხელშეკრულების მონაწილე მხარეთა ვალდებულებებს ქორწინების შენარჩუნებისა და საოჯახო ურთიერთობათა განმტკიცების სფეროში, განქორწინების შემთხვევისათვის თანაზიარი საკუთრების ობიექტებზე ინდივიდუალური ქონების რეჟიმის დაწესებას, განქორწინებაში თითოეული მეუღლის ბრალეულობის გათვალისწინებას და სხვ. ხელშეკრულების შინაარსის ძირითად ნაწილში შეიძლება განისაზღვროს მეუღლეთა ერთადცხოვრების პერიოდში შეძენილი ქონების ცალკეული სახეების სამართლებრივი რეჟიმი. ხელშეკრულებაში შეიძლება აგრეთვე გათვალისწინებული იქნეს დამატებითი პირობები. მოქმედი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 1176-ე მუხლი ეძღვნება საქორწინო ხელშეკრულების შინაარსს შემოაღნიშნული მუხლი ამბობს, რომ *საქორწინო ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს როგორც უკვე არსებულ, ისე მომავალში შეძენილ ქონებაზე; საქორწინო ხელშეკრულებით მეუღლეებს შეუძლიათ შეცვალონ მეუღლეთა საერთო საკუთრებისათვის კანონით დადგენილი წესი; მეუღლეებს შეუძლიათ გააერთიანონ მთელი თავიანთი ქონება, რომელშიც ჩაირიცხება ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონებაც (საერთო ქონება ან/და მთლიანად ან ნაწილობრივ თქვან უარი ამგვარ გაერთიანებაზე და დაადგინონ თითოეულის წილობრივი ან განცალკევებული საკუთრება ქონებაზე.)*

ქორწინების პერიოდში მეუღლეებმა შეიძლება სხვადასხვა დროს შეიძინონ ესა თუ ის ქონება. მათ უფლება აქვთ არაერთგვარი სტატუსი განუსაზღვრონ თითოეულ მათგანს. ამიტომ სავსებით შესაძლებელია მეუღლეთა შორის დაიდოს რამდენიმე ხელშეკრულება როგორც უკვე არსებულ, ისე მომავალში შეძენილ ქონებაზე.

საქორწინო ხელშეკრულება შეიძლება მოიცავდეს მეუღლეთა შორის არსებული ქონებრივი ურთიერთობის სამი სახის საკუთრებას- თანაზიარს, ინდივიდუალურსა და წილობრივს. შემოაღნიშნული ხელშეკრულების დადებით, მეუღლეებს უფლება აქვთ მხედველობაში არ მიიღონ კანონის მიერ საერთო საკუთრებისათვის დადგენილი რეჟიმი და აღნიშნული საკითხი გადაწყვიტონ თავიანთი შეხედულებისამებრ. მაგალითად, შესაძლებელია საქორწინო ხელშეკრულებით

გათვალისწინებულ იქნეს ერთადცხოვრების პერიოდში შეძენილი ქონების არათანაბრად გაყოფა ან თითოეული მათგანის მიერ საერთო-საოჯახო მიზნებისათვის შეძენილი ქონების ჩათვლა შემძენის ინდივიდუალურ საკუთრებად. აგრეთვე შესაძლებელია, ხელშეკრულების დადებით მეუღლეთა ინდივიდუალურმა საკუთრებამაც შეიცვალოს თავისი ბუნება.

მეუღლეები უფლებამოსილნი არიან, საკუთარი შეხედულებისამებრ, დაადგინონ რეჟიმი, რომელიც მოიცავს ქონების განცალკევებისა და მათი ერთიანობის ცალკეულ ნიშნებს. მაგალითად, მეუღლეთა მიმდინარე შემოსავალი მომავალში შეიძლება იყოს მეუღლეთა საერთო საკუთრება, ხოლო სამეწარმეო საქმიანობისათვის გამოყენებული ქონება კი – განცალკევებული. საქორწინო ხელშეკრულება შეიძლება ეხებოდეს როგორც მომავალში მეუღლეთა მიერ შეძენილ მთელ ქონებას, ისე მის ცალკეულ სახეებს.

ხელშეკრულებაში მეუღლეებმა შეიძლება გაითვალისწინონ წილობრივი ხასიათი ქორწინების პერიოდში შეძენილ ქონებაზე, მათ შორის, საცხოვრებელ ფართობზე. მაგალითად, საქორწინო ხელშეკრულებაში მეუღლეებს შეუძლიათ მიუთითონ, რომ ქორწინების განმავლობაში შეძენილ მთლიან ქონებაზე /ან უძრავ ქონებაზე, შეიძლება მიეთითოს საცხოვრებელ ბინაზე და ა.შ./ ერთი მეუღლის წილი შეადგენდეს 1/4-ს, ხოლო მეორის – 3/4. ამავე დროს, არ არის გამორიცხული, რომ მეუღლეები შეთანხმდნენ იმაზე, რომ თითოეული მათგანის მიერ შეძენილი ქონება შეადგენდეს მის ინდივიდუალურ საკუთრებას.

საქორწინო ხელშეკრულების საფუძველზე მეუღლეებმა შეიძლება გააერთიანონ მთელი თავიანთი ქონება, ასეთ ქონებაში ჩაირიცხება არა მარტო ინდივიდუალური საკუთრების ობიექტები, არამედ თანაზიარი საკუთრებაც. შესაძლებელია არა მთელი ქონების, არამედ ინდივიდუალური და თანაზიარი საკუთრების მხოლოდ ნაწილის გაერთიანება. დანარჩენი ნაწილი კვლავ შეინარჩუნებს კანონი მისთვის დადგენილ სამართლებრივ რეჟიმს. რაც შეეხება გაერთიანებულ ქონებას, იგი მეუღლეთა შეთანხმების საფუძველზე შეიძლება იყოს მათი საერთო საკუთრება, როგორც თანაზიარი, ისე წილობრივი ფორმით. თუ მხარეები უარს იტყვიან მთელი ქონების ან მისი ნაწილის გაერთიანებაზე, მათ შესაძლებლობა აქვთ ერთადცხოვრების პერიოდში შეძენილი ქონების მიმართ დააწესონ წილობრივი ან განცალკევებული ქონების სამართლებრივი რეჟიმი.

საქორწინო ხელშეკრულება შეიძლება ითვალისწინებდეს მხარეთა შემოსავლებში მონაწილეობის შესაძლებლობასაც. მაგალითად: ერთი მეუღლე ხელშეკრულებით იღებდეს ვალდებულებას სამეწარმეო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლის ნახევარი გადასცეს მეორე მეუღლეს, ხოლო მეორე მეუღლე კი იღებდეს ვალდებულებას მის მიერ მიღებული დივიდენდების პირველი მეუღლისათვის გადაცემის შესახებ.

მეუღლეებს ასევე შეუძლიათ განსაზღვრონ საოჯახო ხარჯების გაწევის წესიც. ასე მაგალითად, შესაძლებელია საერთო შემოსავლებიდან ყოველწლიური დასასვენებელი ფულადი სახსრების გამოყოფა /საკომუნიკაციო ხარჯები, ბავშვის განათლებაზე გაღებული ხარჯი და სხვა/.

საქორწინო ხელშეკრულების შინაარსის მნიშვნელოვან და აქტუალურ ნაწილს შეადგენს მეუღლეების მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონების განაწილების წესი განქორწინების შემთხვევისათვის.

ჩვენის აზრით, უკანასკნელი (მეუღლეების ან დასაქორწინებელი პირების მიერ ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონების განაწილების წესი განქორწინების შემთხვევისათვის) არის მეტად მნიშვნელოვანი, რადგან მეუღლეებს შეუძლიათ თავიდანვე განსაზღვრონ ქონების ესა თუ ის ცალკეული ნაწილი რომელ მეუღლეს დარჩება განქორწინებისას. აღნიშნულის გათვალისწინება საქორწინო ხელშეკრულებაში აადვილებს განქორწინებისას ქონებრივი დავის გადაწყვეტას, რადგანაც ქონება ან ქონების ცალკეული ნაწილები რომელზედაც მათ პოტენციურად შეიძლება ჰქონდეთ დავა განსაზღვრულია და მას შესაძლებელია საქორწინო კონტრაქტის მეშვეობით უკვე ჰქონდეს დაწესებული საკუთრების გარკვეული რეჟიმი.

ზოგჯერ დასაქორწინებელი პირები (ან უკვე მეუღლეები) ცდილობენ შეთანხმებები გაავრცელონ პირადი ურთიერთობის სფეროზეც. მაგალითად, არც თუ ისე იშვიათად მხარეები წინასწარ თანხმდებიან იმაზე, თუ როგორ უნდა აავონ პირადი ურთიერთობები მომავალში, უყვარდეთ ერთმანეთი, იყვნენ მეუღლის ერთგულნი, არ დაუშვან ღალატი, რამდენი შვილი უნდა იყოლიონ და

სხვ. უფრო მეტიც, თანხმდებიან თუ ვინ უნდა დარეცხოს ჭურჭელი, დაალაგოს ბინა და საერთოდ როგორ წარმართონ საოჯახო საქმიანობა.

პირად ურთიერთობათა სფეროში არსებულ საკითხთა წრე იმდენად ფართოა, რომ ადამიანებს აქვთ საშუალება თავიანთი შეხედულებით განსაზღვრონ ისინი, მაგრამ ამავე დროს, ეს ის საკითხებია, რომლებიც სამართლებრივი თვალსაზრისით მოკლებულია სასარჩელო დაცვას. ამგვარად, საქორწინო ხელშეკრულების შინაარსში დაუშვებელია რეგულირებულ იქნეს მეუღლეთა პირადი, არაქონებრივი უფლება-მოვალეობები.

რაც შეეხება საქორწინო ხელშეკრულების მოქმედების ვადას, იგი შესაძლებელია დაიდოს როგორც განუსაზღვრელი, ისე განსაზღვრული ვადით. მეუღლეები ასევე უფლებამოსილი არიან შეთანხმდნენ, რომ ხუთი წლის განმავლობაში მათი ქონება განცალკევებული საკუთრების რეჟიმის იქნება, ხოლო ამ ვადის გასვლისთანავე ქონება მოექცევა საერთო-თანაზიარი საკუთრების რეჟიმში. ხელშეკრულებაში ამგვარ დათქმას შესაძლებელია მიზანშეწონილი ხასიათიც გააჩნდეს, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მეუღლეები არ არიან დარწმუნებულნი ქორწინების სტაბილურ ხასიათში.

ნაწილი III

საქორწინო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული უფლებები და მოვალეობები შეიძლება შეზღუდოს განსაზღვრული ვადით, ანდა ამა თუ იმ პირობების დადგომით.

მეუღლეთა ქონებრივი ხასიათის ურთიერთობის კანონით რეგულირების დროს არ არის გათვალისწინებული მეუღლეთა უფლება-მოვალეობების შეზღუდვა, ხოლო საქორწინო ხელშეკრულებით კი, მეუღლეებს შეუძლიათ თავიანთი ნების გამოვლენის საფუძველზე შეზღუდონ ისინი, ოღონდ ერთი პირობით – ასეთი შემთხვევისათვის საერთო საფუძველებს განსაზღვრავს კანონი, მათი კონკრეტული რეალიზაცია კი მეუღლეებზეა დამოკიდებული. კანონი ადგენს, რომ საქორწინო ხელშეკრულებით შესაძლებელია მეუღლეთა ქონებრივი უფლება-მოვალეობების შეზღუდვა განსაზღვრული დროით ან რომელიმე პირობის დადგომით. სხვა საფუძველით მათი შეზღუდვა არ შეიძლება. მეუღლეებს უფლება მოვალეობათა შეზღუდვა მათი ინტერესებიდან გამომდინარე შეიძლება მოხდეს. ვადით შეზღუდვას მაშინ ექნება ადგილი, როცა საქორწინო ხელშეკრულება იდება განსაზღვრული დროით, ასეთ შემთხვევაში ბუნებრივია მეუღლეთა მიერ განსაზღვრული ქონებრივი უფლება-მოვალეობები მოქმედებს შესაბამისი ვადით. ამასთან, შესაძლებელია ისეთი შემთხვევაც, როცა ვადიან საქორწინო ხელშეკრულებაში ვადასთან დაკავშირებული დამატებითი შეზღუდვაც იქნეს გათვალისწინებული. მაგალითად, შეიძლება მეუღლეები შეთანხმდნენ იმაზე, რომ მათ შორის დადებული ათწლიანი საქორწინო ხელშეკრულების პირველი ხუთი წლის მანძილზე, თითოეულის მიერ მიღებული შემოსავალი მათი ინდივიდუალური საკუთრება იყოს, ხოლო, მეორე ხუთი წლისა მანძილზე მიღებული კი – საერთო თანაზიარი ან კიდევ, მეუღლეებს ხელშეკრულებით შეიძლება გააკეთონ დათქმა, რომ ბავშვის დაბადებამდე მათი ქონება იქნება განცალკევებული, ხოლო დაბადების შემდგომ საერთო, ან პირიქით და ა.შ.

კანონი ზუსტად არ მიუთითებს იმ პირობაზე, რომელიც შეიძლება საფუძველად დაედოს მეუღლეთა ქონებრივ უფლება-მოვალეობათა შეზღუდვას, ასეთი პირობების განსაზღვრა მეუღლეთა კომპეტენციაში შედის. მაგალითად, შესაძლებელია ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ იქნეს მეუღლეთა მიერ ქორწინების პერიოდში შვილის სასკოლო ასაკის მიღწევამდე მიღებული ყველა საჩუქარი ჩაითვალოს თანაზიარ საკუთრებათ და გამოყენებულ იქნეს ბავშვისათვის დამატებითი განათლების მისაღებათ.

მეტად მნიშვნელოვანია, სსკ-ს 1179-ე მუხლი, რომელიც ამბობს, რომ საქორწინო ხელშეკრულებით არ შეიძლება შეცვალოს მეუღლეთა ურთიერთრჩინის მოვალეობა, მშობლების მოვალეობანი შვილების მიმართ, საალიმენტო მოვალეობანი და დავის შემთხვევაში სასამართლოში მიმართვის უფლება. ხელშეკრულებით ასევე არ შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს ისეთი პირობები, რომელიც მძიმე აყენებენ ერთ-ერთ მეუღლეს.

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1179-ე მუხლი ზუსტად განსაზღვრავს იმ უფლებებსა და მოვალეობებს რომელთა შეზღუდვა ან შეცვლა იმპერატიულად არის დაუშვებელი ზემოაღნიშნულ კონტრაქტში. ასე მაგალითად: საქორწინო ხელშეკრულებით არ

შეიძლება შეიცვალოს მეუღლეთა ურთიერთრჩენის მოვალეობა, მშობლების უფლება-მოვალეობანი შვილების მიმართ, საალიმენტო მოვალეობანი. ამავე მუხლის მეორე ნაწილი ამბობს, რომ „ხელშეკრულებით ასევე არ შეიძლება გათვალისწინებული იქნეს ისეთი პირობები, რომლებიც მძიმე მდგომარეობაში აყენებენ ერთ-ერთ მეუღლეს“. ლ.ჭანტურიას განმარტებით „საქორწინო ხელშეკრულებით არ შეიძლება ისეთი პირობების გათვალისწინება, რომლებიც მძიმე მატერიალურ და ზნეობრივ მდგომარეობაში აყენებენ ერთ-ერთ მეუღლეს“, იქვე მას მოაქვს მაგალითი, რომ „არ შეიძლება შეთანხმება იმაზე, რომ მძიმე მატერიალური მდგომარეობის დროს, შრომისუუნარო მეუღლემ დაიწყოს მათხოვრობა, ან ქმრის მიერ სამუშაოს დაკარგვისას ცოლმა პროსტიტუციით არჩინოს ოჯახი. ასეთი პირობების გათვალისწინება ერთი მეუღლის მოთხოვნით არ შეიძლება მაშინაც კი, როდესაც მეორე მეუღლე ამაზე თანახმაა“.

ზემოაღნიშნული განმარტება, ჩვენი აზრით, პირდაპირ უკავშირდება სამოქალაქო სამართლის კოდექსში არსებულ ნორმას მართლსაწინააღმდეგო და ამორალური გარიგებების შესახებ. გამოვთქვამთ მოსაზრებას, რომ აღნიშნული მუხლის მეორე ნაწილის განმარტება ბევრად უფრო ფართოდ უნდა იქნეს გაგებული.

საქორწინო ხელშეკრულება რეგულირების შესაძლებლობით მოიცავს მეუღლეთა შორის არსებული ქონებრივი ურთიერთობის თითქმის ყველა სფეროს. მეუღლეთა ქონების სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრა მთლიანდ დამოკიდებულია მათ ნებასურვილზე. ამ სფეროში კანონის მხრიდან არავითარი შეზღუდვა არ არსებობს. რაც შეეხება მეუღლეთა ქონებრივ უფლება მოვალეობათა სხვა სახეებს, მათ მიმართ კანონმდებელი განსაზღვრულ სიფრთხილეს იჩენს. ეს სფერო ძირითადად მოიცავს მეუღლეთა ქონებრივ ვალდებულებებს და ზოგიერთ მათთან დაკავშირებულ უფლებას. კერძოდ, საქორწინო ხელშეკრულებით არ შეიძლება მეუღლეთა სურვილის მიხედვით შეიცვალოს კანონით დადგენილი ურთიერთრჩენის მოვალეობა რადგან მის შეცვლას ყოველთვის შეიძლება მოჰყვეს ერთ-ერთი მეუღლის ან ორივეს მატერიალური მდგომარეობის გაუარესება; არ შეიძლება მშობლები შეთანხმდნენ იმაზე რომ შვილები მხოლოდ ერთ-ერთმა მეუღლემ არჩინოს და აღზარდოს და მეორე საერთოდ გათავისუფლდეს მშობლის უფლება მოვალეობისაგან; არ შეიძლება მეუღლეთა შეხედულებით შეიცვალოს მათი საალიმენტო ვალდებულებანი, არამარტო ერთმანეთის მიმართ, არამედ სხვა პირთა მიმართაც.

საქორწინო ხელშეკრულებით არ შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს მხარეთა შორის დავის შემთხვევაში, მის გადასაწყვეტად სასამართლოსადმი მიმართვის კანონით გათვალისწინებული უფლების შეცვლა, რადგანაც ეს ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებათა შესახებ კონსტიტუციურ პრინციპებსა და დებულებებს.

ასევე მნიშვნელოვანია განსახილველი 1179-ე მუხლის მეორე ნაწილის შინაარსი, რომლის მიხედვითაც საქორწინო ხელშეკრულებით არ შეიძლება ისეთი პირობების გათვალისწინება, რომლებიც მძიმე მატერიალურ და ზნეობრივ მდგომარეობაში აყენებენ ერთ-ერთ მეუღლეს. *აყენებს თუ არა ხელშეკრულების ესა თუ ის პირობა ერთ-ერთ მხარეს მძიმე მატერიალურ თუ ზნეობრივ მდგომარეობაში რთული განსაზღვრია, ვინაიდან ხელშეკრულება შედგენილი მხარეების მიერ სანოტარო წესით დამოწმებისას არ ექვემდებარება მისი შინაარსის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენას. ზემოხსენებულის დადგენა /ხელშეკრულებაში კაბალური პირობის არსებობა არარსებობის საკითხი/ მხოლოდ სასამართლოს პრეროგატივად უნდა მივიჩნიოთ.*

ნაწილი IV

საქორწინო ხელშეკრულება, ისევე როგორც ნებისმიერი შეთანხმება მხარეთა შორის, ნებელობითი აქტია. ამიტომ მისი დადება და შეწყვეტაც მეუღლეთა ნება-სურვილზეა დამოკიდებული. სწორედ ამიტომ არის მითითებული კანონში იმის შესახებ, რომ საქორწინო ხელშეკრულების შეცვლა ან შეწყვეტა ნებისმიერ დროსაა შესაძლებელი მეუღლეთა ურთიერთშეთანხმებით. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1180-ე მუხლის მეორე ნაწილი იმპერატიული ნორმაა, რომლის მიხედვითაც ცალმხრივი უარი საქორწინო ხელშეკრულებაზე დაუშვებელია.

მეუღლეები ვალდებულნი არიან შეატყობინონ თავის კრედიტორებს საქორწინო კონტრაქტის დადების, შეცვლისა და შეწყვეტის შესახებ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოვალე-მეუღლე შემდგომში (კრედიტორთან ქონებრივი დავის დროს) ვეღარ დაეყრდნობა საქორწინო კონტრაქტის არსებობას,

რომლის პირობებიც ხელს უშლის მას ნაკისრი მოვალეობების შესრულებაში. ამდენად მოვალე-მეუღლე ვალდებული იქნება დააკმაყოფილოს კრედიტორის მოთხოვნა, საქორწინო ხელშეკრულების პირობების მიუხედავად, რომელთა მიხედვითაც შეიცვალა მოვალე-მეუღლის მატერიალური მდგომარეობა (მოვალე-მეუღლის ქონება გადავიდა მეორე მეუღლის საკუთრებაში ან გადაიქცა მეუღლეთა თანასაკუთრებად ან შემცირდა მოვალე-მეუღლის წილი მეუღლეთა საერთო საკუთრებაში) ამასთან, საქორწინო კონტრაქტი მაინც ნამდვილად ითვლება.

მეუღლის ვალდებულება, შეატყობინოს თავის კრედიტორს საქორწინო კონტრაქტის დადების, შეცვლის ან შეწყვეტის შესახებ, შესაძლებლობას აძლევს კრედიტორს დროულად მიიღოს ინფორმაცია მოვალის მატერიალური მდგომარეობის შესახებ და შესაბამისად, თუ იგი გაუარესდა, მიიღოს აუცილებელი ზომები თავისი ინტერესების დასაცავად. ამგვარი ინფორმაციის შემდეგ, კრედიტორი ვალდებულია მოსთხოვოს მეუღლეებს არ მოახდინონ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების შეცვლა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იგი მოსთხოვს ვალდებულ მეუღლესა და მას (კრედიტორს) შორის არსებული ხელშეკრულების მოშლას და მიყენებული ზიანის ანაზღაურების კანონით განსაზღვრული წესითა და პირობებით. საოჯახო კანონმდებლობა არ ავალდებულებს მოვალე-მეუღლეს გააცნოს კრედიტორს საქორწინო კონტრაქტის შინაარსი, მაგრამ აღნიშნული ნორმის მიხედვით, მოვალე-მეუღლემ უნდა გააცნოს კრედიტორს კონტრაქტის ის ნაწილი, რომელიც შეეხება მოვალის მატერიალური მდგომარეობის შეცვლას.

მოვალე მეუღლის მიერ ზემოაღნიშნული ვალდებულების შეუსრულებლობა უფლებას ანიჭებს კრედიტორს, რომ თავისი უფლებების დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. მას შეუძლია მოითხოვოს მეუღლეებს შორის დადებული ხელშეკრულების პირობების შეცვლა ან საერთოდ შეწყვეტა გარემოებების არსებითი ცვლილებების გამო. ამ შემთხვევაში გარემოებების არსებით ცვლილებად ჩაითვლება მეუღლეთა შორის საქორწინო კონტრაქტის პირობების შეცვლა ან შეწყვეტა, რომელმაც მოვალე მეუღლის მატერიალური მდგომარეობის ისეთი გაუარესება გამოიწვია, რომელიც შეუძლებელს ხდის მის მიერ კრედიტორის წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას. ამ დროს თავისთავად იგულისხმება, რომ კრედიტორს წინასწარ არ შეეძლო გარემოებათა არსებითი ცვლილებები გაეთვალისწინებინა.

თუ კრედიტორის მოთხოვნის შემდეგ მეუღლეები გარიგების პირობების შეცვლაზე ვერ შეთანხმდებიან, მაშინ სასამართლოს შეუძლია გარიგება მოშალოს ზოგადი წესით ან შეცვალოს ზოგადი წესიდან გამონაკლისის სახით. ხელშეკრულების პირობების შეცვლა, მოვალის მატერიალური მდგომარეობის არსებითი გაუარესების საფუძველზე, შესაძლებელია სასამართლოს გადაწყვეტილებით გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც გარიგების შეწყვეტა ეწინააღმდეგება საზოგადოებრივ ინტერესებს ან ერთ-ერთ მხარეს მიაყენებს მნიშვნელოვან ზიანს.

თუ მეუღლეები კრედიტორთან შეთანხმებით მოშლიან ან შეცვლიან გარიგების პირობებს, მაშინ ახალი პირობები ან გარიგების მოშლა ძალაში მხარეთა შეთანხმების მომენტიდან შევა, თუ ახალი გარიგებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. სამოქალაქო კოდექსი განიხილავს რა საქორწინო კონტრაქტს, როგორც ჩვეულებრივ ქონებრივი ხასიათის გარიგებას ავრცელებს მასზე გარიგებების შეწყვეტის საერთო პრინციპებს.

საქორწინო კონტრაქტის შეწყვეტის კანონით დადგენილი საფუძვლებია:

1. განქორწინება;
2. ხელშეკრულების ვადის გასვლა;
3. სსკ-ს 1179-მუხლის პირობების დაუცველობა;
4. შემდგომში ბათილად ცნობილი ქორწინების რეგისტრაციამდე ხელშეკრულების დადება.

განქორწინების შემთხვევაში ხელშეკრულება შეწყვეტილად ჩაითვლება, მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მასში გათვალისწინებული პირობები შესრულდება. კანონი ასევე ითვალისწინებს შემთხვევებს, როდესაც მეუღლეებს შეუძლიათ ხელშეკრულებაში გაითვალისწინონ პირობები, რომელთა შესრულების ვალდებულება დგება განქორწინების შემდეგ პერიოდშიც. ამ შემთხვევაში ხელშეკრულება ძალაში დარჩება იმ დრომდე, სანამ იარსებებს აღნიშნული ვალდებულებების შესრულების მოთხოვნა.

მეუღლეებს შეუძლიათ საქორწინო ხელშეკრულება გარკვეული ვადითაც დადონ. ამ ვადის გასვლის შემდეგ ხელშეკრულება ჩაითვლება შეწყვეტილად. მეუღლეებს ვადაგასული ხელშეკრულების

გაგრძელება არ შეუძლიათ. მათ უფლება აქვთ, ასეთი სურვილის არსებობისას დადონ ახალი საქორწინო კონტრაქტი.

საქორწინო კონტრაქტი, რომელიც დადებულია შემდგომში ბათილად ცნობილი ხელშეკრულების რეგისტრაციამდე კანონის მიხედვით ითვლება ბათილად.

დასკვნა

არსებული სამართლებრივი ბაზა გვაძლევს საშუალებას, რომ გამოვიყენოთ საქორწინო კონტრაქტის ინსტიტუტი ჩვენს ცხოვრებაში, მაგრამ ამავდროულად საზოგადოებაში არსებული დამოკიდებულება და ინფორმირებულობის დაბალი დონე ხელს უშლის აღნიშნული ინსტიტუტის დანერგვასა და დამკვიდრებას.

საქორწინო კონტრაქტი წარმოადგენს მეუღლეთა შორის არსებული ქონებრივი ურთიერთობის რეგულირების ალტერნატიულ საფუძველს, რომელიც შესაძლებელს ხდის, რომ მეუღლეებმა თვითონ განსაზღვრონ მათთვის ხელსაყრელი სამართლებრივი რეჟიმი ქორწინების განმავლობაში შექმნილ ქონებაზე მთლიანად ან მის ცალკეულ ნაწილებზე.

საქორწინო კონტრაქტით მხარეებს ეძლევათ საშუალება გამოავლინონ თავისი თავისუფალი ნება, რაც მომავალში მათი ქონებრივი ინტერესების დაცვის გარანტიად გვესახება.

ნაშრომში გამოყენებული ლიტერატურა:

- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, 1997
- რ. შენგელია, საოჯახო სამართლის კომენტარი, თბ., 1999
- ჩიკვაშვილი. შ., „საოჯახო სამართალი“ თბ., 2000
- ლ. ჭანტურია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი V, სამართალი, თბ., 2000